

Županijsko natjecanje iz povijesti

14. ožujka 2023.
drugi (II.) razred

zaporka

--

(peteroznamenasti broj i riječ)
broj bodova

71		%
----	--	---

Upute natjecateljima

- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pozorno i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Pozorno pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZO u školskoj godini 2022. /2023.
- Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu, više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Županijskoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh u natjecanju!

Prosudbeno povjerenstvo na županijskome natjecanju:

1. _____ (predsjednik Županijskoga povjerenstva)
2. _____ (član Županijskoga povjerenstva)
3. _____ (član Županijskoga povjerenstva)

1. Za potrebe je Mletačke Republike Galileo Galilei 1609. godine usavršio napravu koja mu je pomogla promatrati zvijezde. Prouči sliku te odgovori na pitanja.

a) Zaključi prema slici koju je napravu usavršio Galileo Galilei.

1	
---	--

b) Koja se znanost razvila izumom i usavršavanjem nove naprave?

1	
---	--

2. Spoji pojam s njegovim objašnjenjem upisom rednoga broja na pripadajuću crtu ispred odgovarajućega objašnjenja. Spajaju se vladari dinastije Arpadović s obilježjima njihove vladavine.

Andrija II. _____

Bela III. _____

Andrija III. _____

Ladislav _____

1. posljednji Arpadović

2. osnovao Zagrebačku biskupiju

3. zajamčio prava nižemu plemstvu

4. uvodi čast hrvatskoga hercega

4	
---	--

3. Pročitaj kratke biografije te na praznu crtu upiši o kome je riječ.

Poljski znanstvenik koji je u prvoj polovici 16. stoljeća postavio temelje heliocentričnoga sustava. Sve je zapisao u djelu *O vrtnjama nebeskih krugova*.

A. osoba _____

1	
---	--

Hrvatski filozof, matematičar i fizičar koji je živio na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće. Radio je u dubrovačkoj diplomaciji, a najpoznatije mu je djelo *O matematičkoj analizi*.

B. osoba _____

1	
---	--

Šibenčanin, najvažniji konstruktor i tehnički pisac tijekom 16. i 17. stoljeća, jedan je od njegovih najvažnijih projekata bio padobran.

C. osoba _____

1	
---	--

Engleski fizičar iz druge polovice 17. stoljeća, otkrio je diferencijalni račun, ali je najpoznatiji po teoriji gravitacije, sile koja nas privlači uza Zemlju.

D. osoba _____

1	
---	--

4. Razmjena Europljana s Arapima te s izvaneuropskim civilizacijama bila je raznovrsna. Na temelju prikazanoga jelovnika razvrstajte namirnice koje su Arapi prenijeli Europljanima te namirnice koje su stigle iz Amerika. Za svaku razmjenu navedite barem dvije namirnice.

JELOVNIK SREDNJOŠKOLACA 2. RAZREDA

GLAVNO JELO: PURETINA PUNJENA ŠPINATOM I NARANČAMA

PRILOG: RIŽA ILI KRUMPIR

SALATA: RAJČICA I KUKURUZ S LIMUNOM

DESERT: TORTA OD KAKAOVCA I BRESAKA

4	
---	--

5. Na ilustraciji je iz Ugarske kronike Jánosa Thuróczyja iz 1488. godine prikazan Ludovik I. Anžuvina. Pozorno prouči ilustraciju te odgovori na zadana pitanja.

a) Koje simbole kraljevske vlasti uočavaš na ilustraciji? Napiši dva.

2	
---	--

b) Koju državu i dinastiju predstavlja grb?

2	
---	--

6. Kronološki poredaj događaje upisom brojeva od 1 do 4.

_____ Ladislav Napuljski okrunjen je za hrvatsko-ugarskoga kralja u Zadru

_____ Hrvatska je ušla u personalnu uniju s Ugarskom

_____ na hrvatsko prijestolje dolazi dinastija Anžuvina

_____ Šubići dobivaju posjede na gori Zrin

4	
---	--

7. Pozorno pročitaj ulomak isprave Ludovika I. od 18. veljače 1358. o miru s mletačkim duždem te odgovori na pitanja.

Mi, dakle, koji smo željeli i želimo živjeti u miru sa svim kršćanima, osobito s Mlečanima, koje s našim kraljevstvom veže staro prijateljstvo, utanačili smo s njima niže napisani mir i slogu – neka ona s Božjom pomoću vječno potraje! – ovim načinom. (Venecija nam predaje prava na cijelu Dalmaciju), od sredine Kvarnera sve do granice Drača, sa svima gradovima, zemljama, tvrđavama, otocima, lukama i pravima, ukoliko su ih na bilo koji način imali i držali u njima, a napose u gradovima na kopnu – Ninu, Zadru, Skradinu, Šibeniku, Trogiru, Splitu i Dubrovniku. Još su, dakako, slobodnom voljom i zreloom odlukom prenijeli na nas i naše nasljednike gradove i zemlje Osora, Cresa, Krka, Raba, Paga, Brača, Hvara i Korčule, s njihovim otocima i svima koristima i pripadnostima, naslove Dalmacije i Hrvatske, kojima su se običavali služiti prije spomenuti duždevi, te svekoliko njihovo pravo i vlast i vlasništvo, ukoliko su ih imali (...)

1	
---	--

a) O kojemu događaju svjedoči ova isprava?

b) Čega se morao odreći mletački dužd?

2	
---	--

8. Na slici je prikazana engleska kraljica Elizabeta I. Tudor (1558. – 1603.). Njezina je vladavina obilježena sveopćim napretkom i zlatnim dobom zemlje. Prouči sliku i objasni što simbolizira njezina ruka na globusu?

2	
---	--

9. Slika Theodora de Bryja iz 1594. godine prikazuje iskrcavanje Kristofora Kolumba 1492. godine na otok Guanahani. Pozorno prouči sliku i odgovori na pitanja.

a) Što predstavlja prikaz označen brojem 3?

2	
---	--

b) Koga ili što predstavljaju osobe označene na slici brojem 2?

10. Kralj Žigmund Luksemburški i kralj Matijaš Korvin, kako bi se obranili od Osmanlija, pokušali su organizirati proutosmanlijski obrambeni sustav. U pripadajuća polja upišite sastavnice Žigmundova i Korvinova obrambenoga sustava.

6	
---	--

obrambeni sustav kralja Žigmunda
Luksemburškog

obrambeni sustav kralja Matijaša
Korvina

11. Pozorno pročitaj ulomke dvaju izvora koji govore o dva važna srednjovjekovna dokumenta. Usporedi ih te napiši što se promijenilo po pitanju kraljeve vlasti prije i nakon donošenja ovih dokumenata.

Izvor 1. Velika povelja sloboda, 1215.

čl. 12. U našoj se državi ne smije urediti nikakva štitarina [porez umjesto vojne službe] ni prinos bez državnog sabora, već ako se radi o otkupu vaše ličnosti ili kad proglašavamo prvorodjenca našega dorašlim za oružje i kad udajemo prvi put našu najstariju kćer; u svim tim slučajevima smije se samo jedanput tražiti primljeni iznos. Jednako neka se postupa i s prinosom grada Londona.

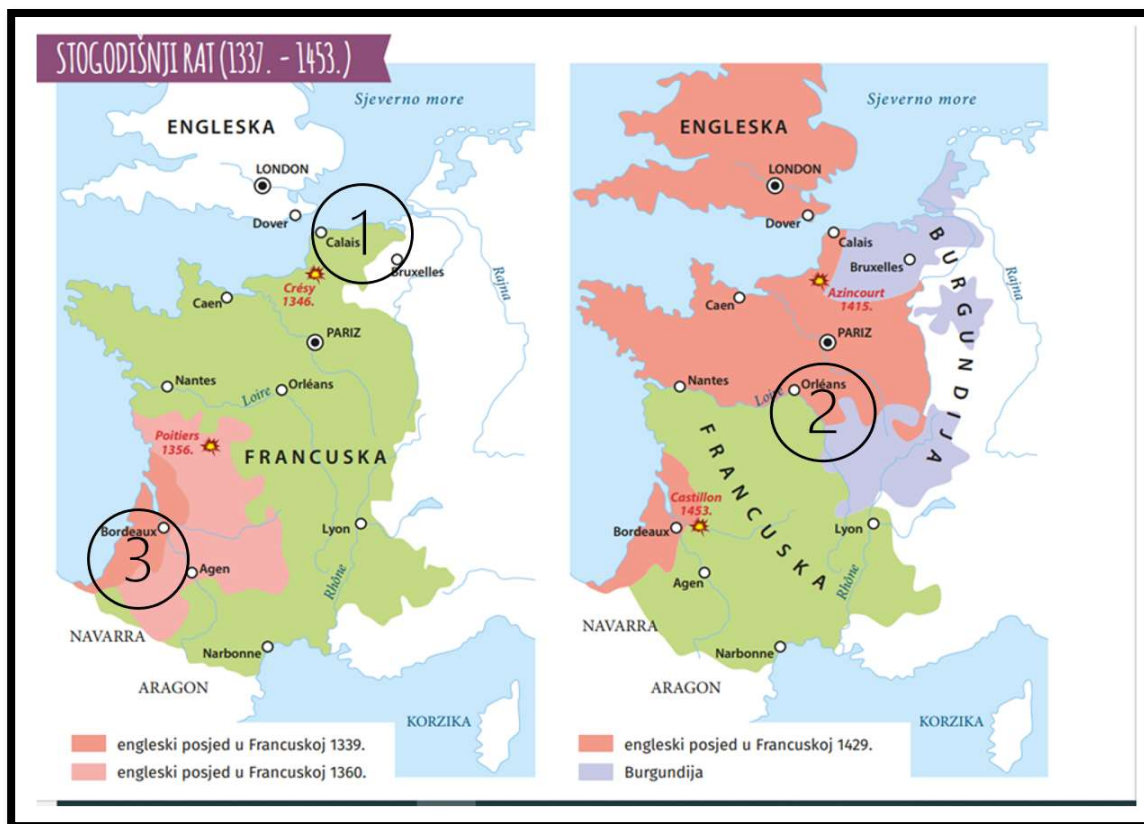
Čl. 61. Ako mi prijestup ne popravimo ili ga, ako budemo izvan kraljevstva, naš sudac ne popravi u roku od 40 dana(...) Zato, naime, što baruni biraju dvadeset pet baruna kraljevstva koje god hoće i koji moraju svom snagom svojom čuvati i držati i nastojati da se mir i slobostine čuvaju što smo njima dali i ovom sada našom ispravom potvrdili tako da, ako se mi ili sudac naš ili tko od naših službenika u nečem nekoga ogriješimo, ili ako koji članak mira ili sigurnosti prekršimo i ako se prekršitelj otkrije četvorici baruna od onih dvadeset pet baruna, neka ova četiri baruna dođu k nama, ili ako nas ne bude u kraljevstvu, k našem sucu i neka pred nas iznesu prekršaj; tražit će da onaj prekršaj bez otezanja popravimo...

Izvor 2. Zlatna Bula Andrije II., 1222.

Od imanja plemićkih ne smijemo zahtijevati ni porez ni denare slobodnjaka; u plemićke kuće i selišta nećemo svraćati, jedino ako budemo pozvani. Nećemo ni od crkvenih podanika utjerivati ni porez ni daće... Ako bi kralj poveo vojsku izvan države, ne moraju s njim poći plemići, osim ako ih plati svojim novcem... Plemići neka uživaju svoje slobostine, ali zato neka budu vjerni nama i našim nasljednicima i neka kraljevskoj kruni nikad ne uskrate dužni posluh. Ako bi pak mi ili koji od naših nasljednika bilo kad radili protiv toj povelji, to bez ikakve povrede veličanstva mogu biskupi kao i drugi velikaši i plemići našega kraljevstva ili svi zajedno ili pojedince, sadašnji i budući, kao i njihovi potomci oprijeti se i protusloviti nama i našim nasljednicima.

2	
---	--

12. Pozorno prouči zemljovid koji prikazuje Stogodišnji rat te odgovori na pitanja.

a) Kojim je brojem označena francuska pokrajina zbog koje je započeo rat?

3

b) Kod kojega je grada francuska vojska predvođena Ivanom Orleanskom pobijedila?

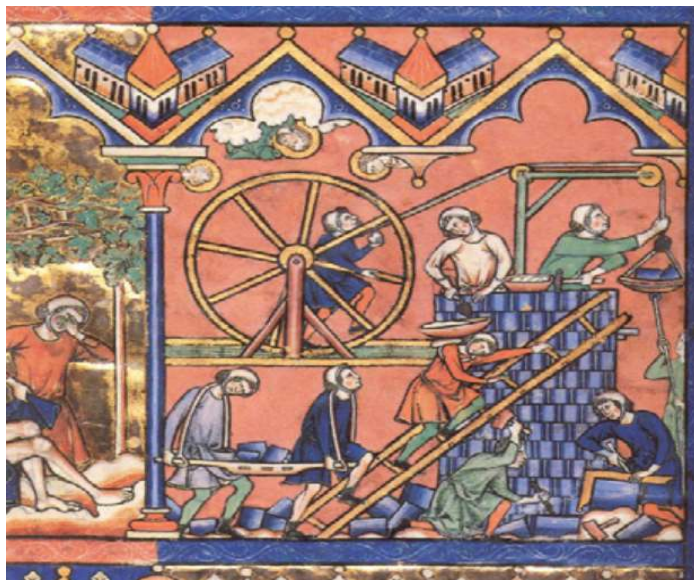
c) Koji su francuski grad Englezi nakon završetka rata zadržali pod svojom upravom?

13. Uspostavi uzročno-posljedični odnos tako da upišeš uzrok i posljedicu u odgovarajući stupac.

2

Uzrok	Događaj	Posljedica
	Sporazum u Wormsu 1122. godine	

14. Pozorno prouči minijaturu iz 13. stoljeća koja prikazuje jednu vrstu kolotura kojom su se srednjovjekovni građevinski radnici koristili za podizanje tereta i kamenih blokova u visinu. Kako se naziva prikazana sprava, a i danas se upotrebljava u gradnji. Zaokruži točan odgovor.

1	
---	--

- a) građevinske ljestve (s kotačima)
- b) građevinska dizalica (s kotačima)
- c) građevinska skela (s kotačima)
- d) građevinski uteg (s kotačima)

15. Pozorno pročitaj ulomak iz Zlatne bule Bele IV. Gradecu te odgovori na pitanja.

Bela, milošću Božjom zauvijek kralj Ugarske, Dalmacije, Hrvatske, Rame, Srbije, Galicije, Vladimirije i Kumanije... Budući da se našoj volji svidjelo na brdu Griču sagraditi slobodan grad i tamo sazvati građane te dio kraljevstva utvrditi i učvrstiti radi sigurnosti granice i drugih koristi... ovom ispravom dajemo na znanje, kako sadašnjima, tako i potomcima, da smo proveli u djelo svoju nakanu, dopuštajući da na prije spomenutom brdu bude slobodan grad, da se građani slobodno naseljavaju i da imaju, drže i postojano čuvaju zemlje i posjede, uvjete i slobode koje smo doznacili i potpisali... Ovakvi su, dakle, uvjeti i slobode građana što stanuju i naseljavaju se na gore spomenutom brdu, koje su sami među sobom sastavili, a mi smo ih potvrdili: ...nisu obvezni plaćati carine ni na kojem mjestu unutar kraljevskih granica... ako bilo koji građanin drugoga građanina povrijedi, izvrgne ruglu ili sramoti, pa ako mu se to dokaže, neka plati oštećenome deset penza, a za općinske troškove sto denara; ako se netko ne bi nakon trećeg ukora popravio, neka mu općina zaplijeni čitav imetak, a on kao ozloglašen neka bude sramotno istjeran iz grada. Ako netko čušne drugoga ili ga zlobno povuče za kosu, neka pretrpi istu kaznu...

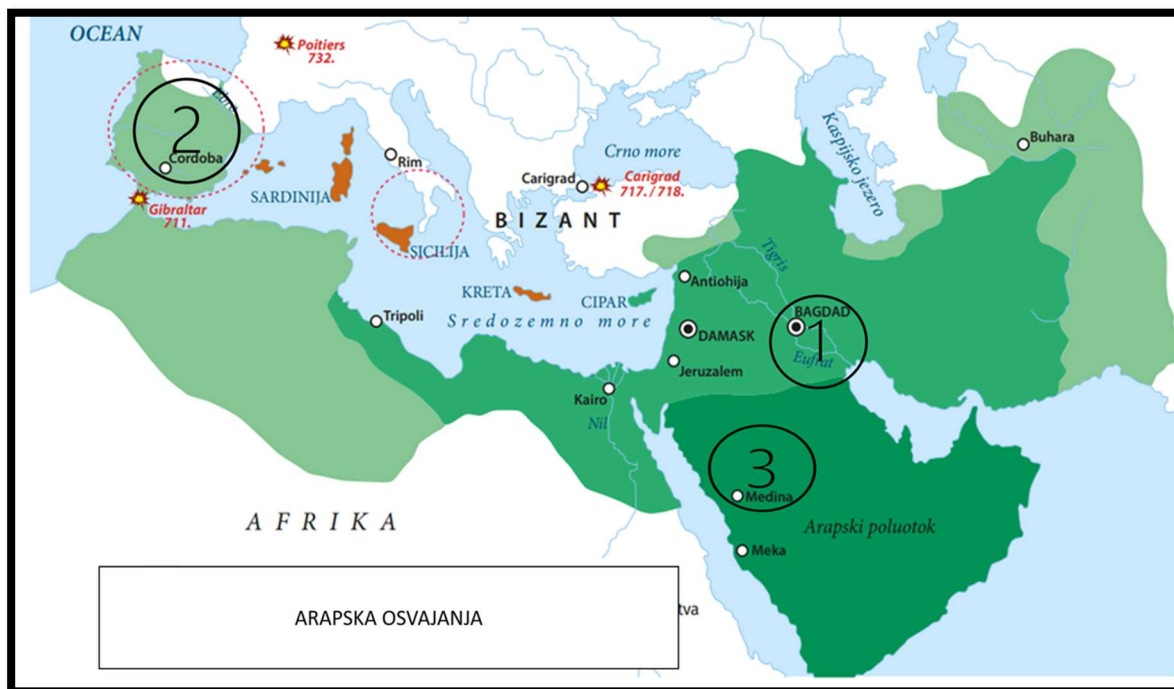
1	
---	--

a) Tko je prema ispravi uz kralja sastavio uvjete i povlastice?

2	
---	--

b) Izdvojite dvije povlastice koje uživa Gradec?

16. Pozorno prouči kartu koja prikazuje arapsko širenje i osvajanja te odgovori na pitanja.

a) Kojim je brojem označen grad u kojemu je izgrađena katedrala Mezquita, simbol kršćansko-islamskoga suživota?

2	
---	--

b) Kojim je brojem označen grad u kojemu su Harun al-Rašid i njegov sin utemeljili *Kuću mudrosti*?

17. Objasni svojim riječima jesu li pomorska otkrića odgovorila na pitanje kakav oblik ima Zemlja. Argumentiraj svoj odgovor navodeći primjer istraživača Fernanda Magellana.

2	
---	--

18. Zaokružite od ponuđenoga četiri tvrdnje koje se odnose na gospodarske posljedice približavanja Europe izvaneuropskim civilizacijama.

4	
---	--

- a) priljev zlata i srebra iz Novoga svijeta u Europu
- b) istrebljenje domorodačkoga stanovništva
- c) premještanje trgovačkih putova sa Sredozemlja na Atlantik
- d) razvoj pomorskih trgovačkih luka s izlazom na Atlantski ocean
- e) jačanje građanstva
- f) stvaranje moćnih trgovačkih udruženja i povezivanje svjetske trgovine

19. Pozorno pročitaj ulomak isprave bana Kulina iz 12. stoljeća te odgovori na pitanja.

U ime Oca i Sina i Svetoga duha. Ja ban bosanski Kulin prisežem tebi, kneže Krvašu, i svima dubrovačkim građanima da ću vam biti pravi prijatelj odsad i do vijeka i držati s vama prav mir i vjeru dok sam živ. Prema svim Dubrovčanima koji hode po mojoj državi trgujući, ili hoće počivati, ili prijeći, držat ću se s pravom vjerom i pravim srcem bez ikakve povrede, osim što tko sam svojom voljom pokloni. I da im ne bude sile od mojih carinika, i dokle god budu u mene, dat ću im savjet i pomoć kao i sebi, koliko mogu, bez zle pomisli. Tako mi Bog pomogao i ovo sveto evenđelje. Ja Radoje dijak banov pisah ovo banovo pismo od rođenja Kristova tisuću sto osamdeset devet ljeta mjeseca augusta u dvadeset deveti dan, na usječenje glave Ivana Krstitelja.

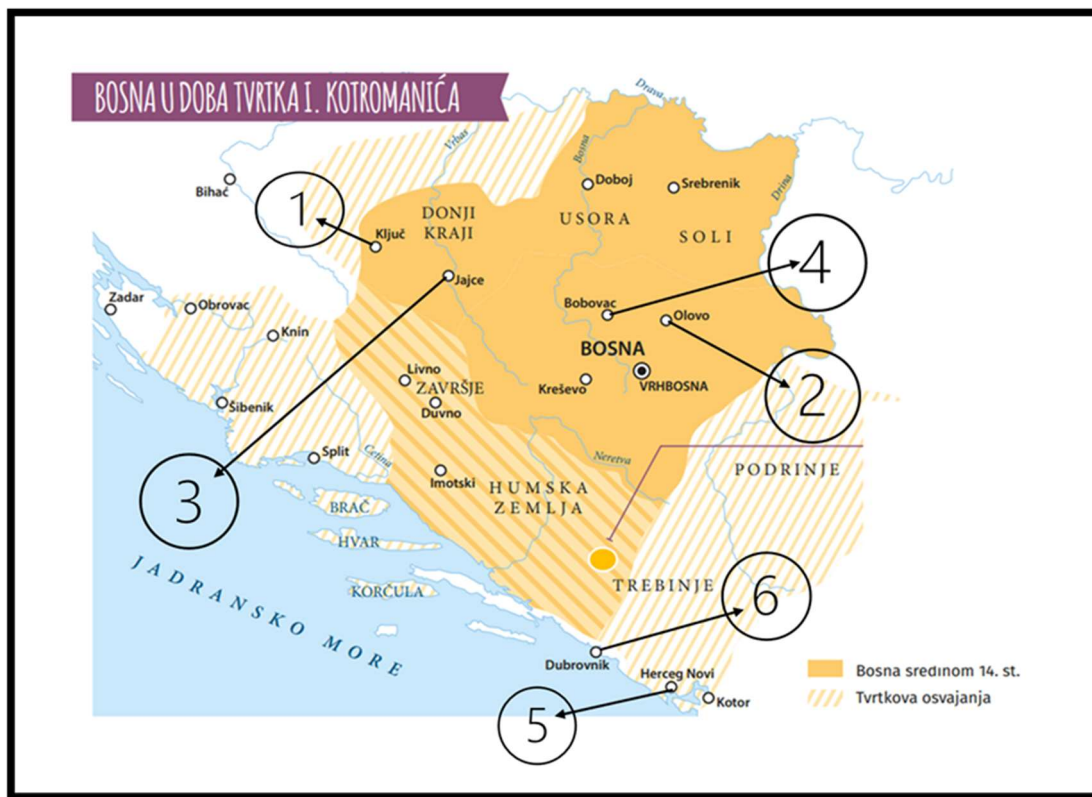
- a) Kome ban Kulin daje povlastice?

3	
---	--

- b) Kad je napisana ova isprava?

- c) O kojoj je konkretnoj povlastici riječ u ispravi?

20. Pozorno prouči kartu koja prikazuje Bosnu u vrijeme Tvrtka I. Kotromanića. Odgovori na pitanja.

a) Kojim je brojem označen grad koji je osnovao kralj Stjepan Tvrtko I. Kotromanić i time omogućio izlazak Bosne na more?

2

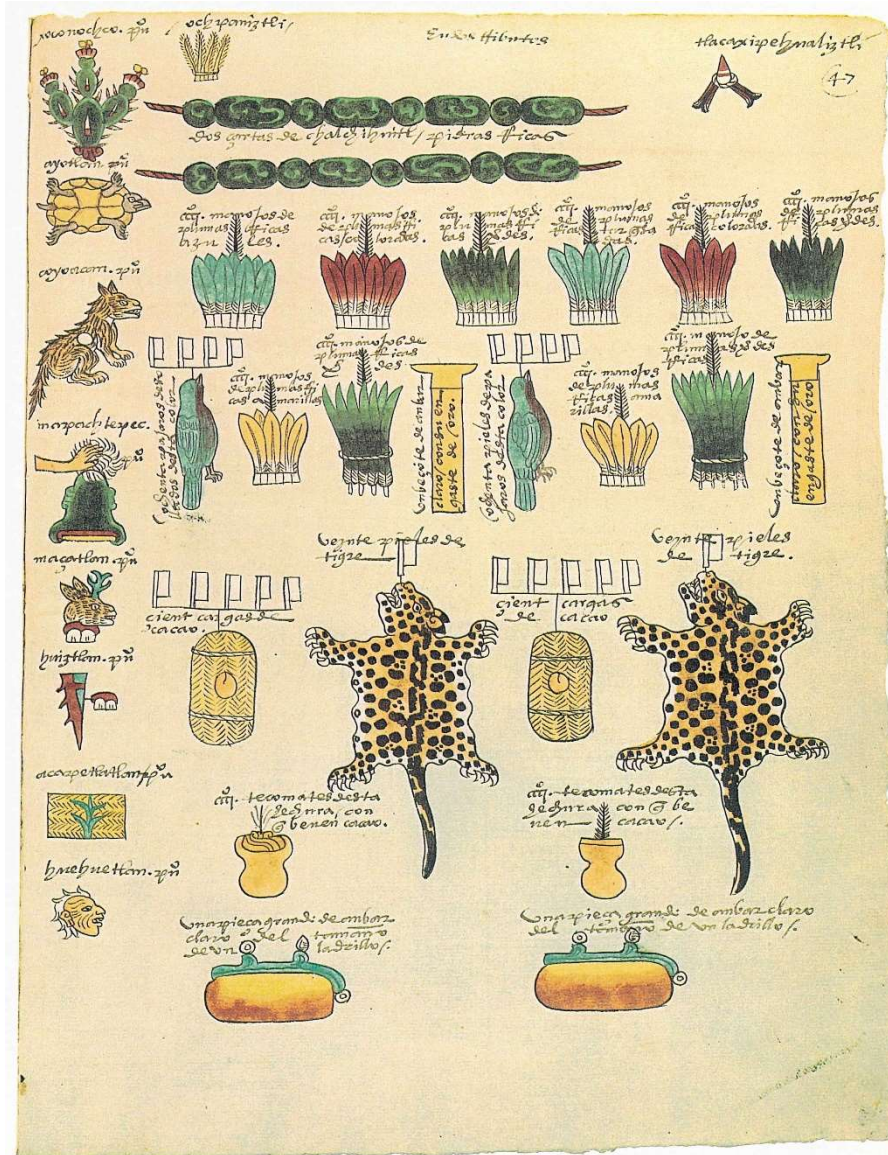
b) Kojim je brojem označena kraljevska tvrđava koja je pala pod Osmanlije 1463. godine i označila da je *Bosna šaptom pala* pod Turke?

21. Francuski kralj Luj IX. Sveti (1228. – 1270.) ojačao je kraljevsku vlast brojnim reformama. Zaokruži dvije posljedice jačanja kraljevske vlasti nakon provedenih reformi u sudstvu.

2

- a) sudske dužnosti obavljao je sam kralj
- b) kraljevski sud postao je prizivni sud za sve plemićke sudove
- c) sudske su dužnosti prebačene na tijelo koje se naziva Parlament
- d) ukinuo je rad kraljevskoga suda

22. Slika prikazuje danak koji su gradovi Astečkoga Carstva bili obvezni dati središnjici. Na temelju slikovnog priloga zaključite je li u Astečkome Carstvu postojala robno-novčana razmjena. Argumentiraj odgovor.

2

23. Sučeli engleske vladare te im pridruži obilježja vladavine tako da ispred svakoga vladara upišeš točan broj.

4	
---	--

_____ Henrik II. Plantagent

1. oženio Eleonoru Akvitansku

_____ Rikard I.

2. potpisao Veliku povelju sloboda

_____ Ivan bez Zemlje

3. pokušao prekršiti odluke u Velikoj povelji sloboda

_____ Henrik III.

4. sudjelovao u Trećemu križarskom ratu

24. Srednjovjekovni učenjak (o. 1100. – o. 1155.), vjerojatno podrijetlom iz Istre, svojim je radom povezivao arapsku i zapadnu znanost i kulturu. Posljedica njegova rada bila su prevedena znanstvena djela iz astronomije, filozofije i matematike. Prouči crtež i zaokruži točne odgovore.

A. O kojemu je srednjovjekovnom učenjaku riječ?

- a) Toma Akvinski
- b) Herman Dalmatin
- c) Marin Getaldić
- d) Frane Petrić

2	
---	--

B. S kojega je jezika prevodio i tumačio djela?

- a) s arapskoga na latinski
- b) s engleskoga na latinski
- c) s hrvatskoga na latinski
- d) s francuskoga na latinski

25. Sučeli dva izvora koja govore o naoružanju koje koriste domorodci i konkvistadori te odgovori na postavljena pitanja.

Izvor 2. Konkvistadori kako ulaze u Tenochtitlan, umjetnički prikaz

Pročitajte izvor.

Izvor 1. Ulomak iz Kolumbov brodski dnevnik i opisuje stanovnike Kanarskih otoka.

Ne nose nikakvo oružje... Pokazao sam im mačeve i oni su ih iz neznanja uhvatili za oštricu te se porezali. Nemaju nikakva željeza. Njihova su koplja neka vrsta štapova bez željeza koji su na vrhu opskrbljeni ribljim zubom ili nekim drugim tvrdim predmetom.

2	
---	--

a) Zaključi na temelju usporedbe dobivenih izvora jesu li domorodci spremni za sukob s konkvistadorima. Na osnovi čega to zaključuješ? Objasni svoj odgovor.

b) Kako se zove konkvistador koji osvojio Tenochtitlán?
